

Yttrande avseende betänkandet Ny dataskyddslag, kompletterande bestämmelser till EU: s dataskyddsförordning, SOU 2017:39

1. Sammanfattning

Collectum ställer sig positiv till att betänkande av Dataskyddsutredningen, SOU 2017:39 om ny dataskyddslag (Betänkandet) tar upp att behandling av personuppgifter på grund av *rättslig skyldighet* eller *allmänt intresse* kan grunda sig på bestämmelser enligt kollektivavtal. Collectum vill genom sitt yttrande framhäva kollektivavtalets särställning på den svenska arbetsmarknaden då den utgör en central del av den ”svenska modellen”.

Collectum är en viktig aktör på den svenska arbetsmarknaden genom att Collectum förmedlar tjänstepensionen ITP för 2,3 miljoner tjänstemän. Det är av stor vikt att Collectum även i fortsättningen får ta del av de personuppgifter som Skatteverket och Försäkringskassan förser Collectum med idag. Dessa personuppgifter utgör underlag för en korrekt beräkning av ITP och utgör därmed en grunden för en korrekt tjänstepension.

Vid en eventuell incident som Collectum behöver rapportera till Datainspektionen är det av stor vikt att sekretessbelagda uppgifter behandlas med stor försiktighet av Datainspektionen, så att inte enskilda individers personliga integritet rubbas eller att Collectums företagshemligheter röjs.

2. Inledning

Collectum har med stort intresse tagit del av Betänkandet. Reglering av hur personuppgifter får behandlas är viktig för Collectum som behandlar en stor mängd personuppgifter i syfte att administrera tjänstepensionen ITP och TGL (tjänstegrupplivförsäkring).

Collectum inleder yttrandet med att i avsnittet ”Bakgrund” beskriva Collectums verksamhet för att belysa Collectums särskilda roll och särställning som administratör, valcentral, informatör och upphandlare för Industrin och handelns tilläggspension (ITP). Det är 2,3 miljoner privatanställda tjänstemän som omfattas av ITP i Sverige.¹

¹ Siffran är från år 2016.

3. Bakgrund

3.1 Ägarförhållanden

Collectum ägs av Svenskt Näringsliv och Förhandlings- och samverkansrådet PTK med dess största förbund. Företag i det privata näringslivet som har kollektivavtal är skyldiga att teckna tjänstepensionen ITP för sina tjänstemän. Collectum är ett icke vinstdrivande företag som har till uppgift att vara knutpunkt för den kollektivavtalade tjänstepensionen ITP och för TGL-avtalet. Det är Svenskt Näringsliv och PTK som bestämt innehållet i ITP-planen och TGL-avtalet där ITP och TGL omfattar bland annat ålderspensionsförsäkring, sjukförsäkring, familjepensionsförsäkring samt tjänstegrupplivförsäkring för tjänstemän.

3.2 Collectums uppdrag

Collectum verkar för att se till så att de privatanställda tjänstemännen med tjänstepensionen ITP får så hög pension som möjligt. I detta uppdrag ingår att lämna allmän information om tjänstepensionen ITP och TGL (Svenskt Näringsliv och PTK lämnar också information om ITP och TGL), vara valcentral för ITP och TGL, att upphandla försäkringsprodukter för de premiebestämda ålderspensionerna ITPK och ITP 1 samt i övrigt administrera försäkringarna. För att kunna fullfölja dessa åttaganden behöver Collectum samla in personuppgifter om de berörda tjänstemännen såsom personnummer, för- och efternamn, adressuppgifter, arbetsgivare och val av försäkringsbolag. Collectum behandlar även vissa kategorier av känsliga personuppgifter så som val av förmånstagare vid val av eventuellt efterlevandeskydd, hälsouppgifter samt uppgifter om skyddade identiteter.

Som en del av Collectums administration av ITP behöver Collectum behandla uppgifter om eventuella sjukanmälningar. Dessa sjukanmälningar ligger sedan till grund för bedömning av och beslut om en eventuell sjukpension ska betalas ut till den registrerade. Således ligger det i den registrerades intresse att Collectum kan ta emot och behandla uppgifter om sjukanmälan.

3.3 ITP-systemet

ITP-systemet omfattar en rad olika aktörer och avtalsförhållanden. En anställd tjänsteman som har ett anställningsavtal med en arbetsgivare som i sin tur har ett kollektivavtal med ovan parter (Svenskt Näringsliv och PTK) omfattas då av ITP och TGL. En arbetsgivare kan teckna kollektivavtal genom att antingen bli medlem i en medlemsorganisation inom Svenskt Näringsliv eller en annan arbetsgivarorganisation och dess motparter, eller genom att teckna ett hängavtal med ett PTK-förbund. Som nämnts ovan samlar Collectum in och behandlar en rad olika typer av personuppgifter inom sitt uppdrag i syfte att säkerställa att de anställda får den tjänstepension de har rätt till enligt gällande kollektivavtal.

Collectum kan vara både personuppgiftsansvarig och personuppgiftsbiträde. När Collectum bestämmer mål och medel för behandling av personuppgifter är Collectum personuppgiftsansvarig. Exempel på av Collectum benämnt grunduppgifter (personuppgifter) som Collectum behandlar i egenskap av administratör och därmed personuppgiftsansvarig är personnummer, för- och efternamn, arbetsgivare, anställningstidpunkt, lön och val av försäkringsbolag. Collectum behandlar även personuppgifter på uppdrag av försäkringsbolagen och då är Collectum personuppgiftsbiträde. Mål och medel med behandlingen bestäms då av försäkringsbolagen. Personuppgifter som Collectum behandlar i egenskap av personuppgiftsbiträde benämns av Collectum tilläggsuppgifter. Exempel på

sådana tilläggsuppgifter kan vara personuppgifter gällande hälsoprövningar och val av förmånstagare.

Sedan 1970- talets arbetsrättsreformer har kollektivavtalet varit den viktigaste delen i den svenska arbetsmarknadsmodellen, även kallad "den svenska modellen". Den innebär att regleringar gällande exempelvis arbetstagarnas löner och övriga förmåner samt, inte minst, pension är överlåtet till arbetsmarknadens parter (arbetsgivarsidan i form av arbetsgivarförbunden eller de enskilda arbetsgivarna, och arbetstagersidan, i form av fackförbunden). Kollektivavtalad tjänstepension utgör en central del av den svenska modellen. Kollektivavtalsparterna för tjänstepensionen ITP, Svenskt Näringsliv och PTK, har i sin tur tecknat en överenskommelse om tjänstepensionen genom ITP-planen och TGL-avtalet. Vissa delar, främst tjänstepension, bygger delar av den svenska modellen således på att lagstiftaren avstår från att i lag reglera anställningsavtal till förmån för kollektivavtalet.

4. Rättslig grund för behandling av personuppgifter

Lagstiftaren har i olika sammanhang uttalat att kollektivavtalad försäkrings särdrag ska beaktas både i lagstiftning och i tillsyn. Collectum anser att dessa särdrag även behöver beaktas vid lagstiftning av behandling av personuppgifter och det därmed finns ett behov av att i rättstillämpningen ta hänsyn till dess särskilda behov.

Kollektivavtalad försäkring är, som nämnts ovan, en del av den svenska arbetsmarknaden och är en viktig beståndsdel i den svenska modellen. Detta har tydliggjorts av lagstiftaren och i den praktiska hanteringen bland annat från olika myndigheter under lång tid.

Kollektivavtalade försäkringar intar på flera olika sätt en särställning i förhållande till annan försäkring, bland annat genom att premieersättningen har drag av en socialförsäkring. Vidare har kollektivavtalade försäkringar en praktisk betydelse och ett värde för den sociala tryggheten vilket medför att lagstiftningen bör understödja den försäkringsformen.

4.1 Rättslig förpliktelse

Med tanke på denna särställning som kollektivavtal har på den svenska arbetsmarknaden välkomnar Collectum de förslag som Betänkandet har lämnat. Collectum är positivt inställd till att personuppgifter får behandlas om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en *rättslig förpliktelse* som följer av ett kollektivavtal, enligt den nya dataskyddsförordningens (GDPR)² artikel 6 punkten 1 c. För att behandlingen av personuppgifter ska vara nödvändig för att fullgöra en *rättslig förpliktelse* behöver syftet med behandlingen vara fastställt enligt den rättsliga grunden, för Collectums fall därmed i kollektivavtalet. Eftersom förpliktelsen inte får vara alltför svepande eller ge den som behandlar personuppgifterna en alltför stor handlingsfrihet i fråga hur den ska uppfyllas, efterfrågar Collectum ett tydliggörande kring hur bestämmelsen ska tolkas och tillämpas i praktiken. I Betänkandets lagförslag framgår att detta bör klargöras i rättspraxis. För Collectums roll blir det problematiskt att behöva avvakta ett klargörande till dess att det utretts i rättspraxis då skadeståndet för att behandla personuppgifter i strid med artikel 6

² Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG

GDPR kan bli mycket högt. Vidare är det av stor vikt för Collectum att det uttryckligen skrivs in i lagtexten att behandling av personuppgift som enligt kollektivavtal är nödvändig för att fullgöra en rättslig skyldighet kan utgöra en rättslig grund för sådan behandling.

Det finns samtidigt en möjlighet att göra förtydliganden som handlar om medlemsstaternas egna rätt och Sverige har då ett extra stort behov av att vara tydliga i den här frågan för att inte försvaga kollektivavtalens särställning enligt den svenska modellen, ser Collectum inget hinder i att tydliggöra lagtexten. Det är av särskild vikt för Collectum, och för andra valcentraler, att den lagliga grunden för behandling av personuppgifter tydliggörs och fastställs. Detta eftersom beroende på vilken laglig grund som behandlingen vilar på, leder till olika konsekvenser av vad Collectum behöver göra i praktiken.

4.2 Allmänt intresse

För att behandling av personuppgifter ska vara laglig enligt artikel 6.1.e GDPR krävs att behandlingen är nödvändig för att kunna utföra en uppgift av *allmänt intresse*. Ett sådant allmänt intresse kan enligt Betänkandet följa av ett kollektivavtal. Behandlingen måste dock vara nödvändig för uppgiften ska kunna utföras. Av Betänkandet framgår att det råder en osäkerhet huruvida gränsdragningen ska göras mellan nödvändig respektive icke nödvändig personuppgiftsbehandling.

Även avseende denna lagliga grund efterfrågar Collectum ett förtydligande av Betänkandet, genom att det skrivs in i lagtexten att ett allmänt intresse för behandling av personuppgifter kan följa av ett kollektivavtal. Detta då det är av stor vikt för Collectum att med säkerhet kunna stödja sin rättsliga grund av behandling av personuppgifter utifrån artikel 6.1.c eller e.

5. Myndigheters hantering av personuppgifter

Collectum är en allmän intressent som bidrar till välfärd och ekonomisk trygghet för såväl individer som samhället genom att genomföra de upphandlingar som borgat för både hög kvalitet och låga avgifter för 2,3 miljoner tjänstemän. Försäkringsbolagets avgifter har stor betydelse för den framtida pensionen, en procentenhet lägre avgift kan öka den framtida pensionen med så mycket som 20 procent.

Myndigheters hantering av personuppgifter regleras genom olika registerförordningar. Om myndigheter så som Skatteverket och Försäkringskassan, på grund av ny registerförordning eller en specialreglering, skulle få problem med att tillhandahålla personuppgifter kan det avsevärt försvåra Collectums åtagande att administrera ITP-planen på ett effektivt sätt. Collectum sätter därför stora förhoppningar till att även i fortsättningen kunna få ta del av personuppgifter tillhandahållna av dessa myndigheter. Personuppgifterna utgör underlag för en korrekt beräkning av ITP och utgör därmed en grund för korrekt tjänstepension. I annat fall finns det en risk att den sociala trygghet som tjänstepension för med sig rubbas. Eftersom Collectum utgör en central del av ITP-systemet, som i sin tur är en form av trygghetslagstiftning såsom försäkringslagstiftningen är det av allmänt intresse att Collectum även i fortsättningen kan ta del av dessa personuppgifter. En konsekvens av att Collectum inte skulle få ta del av uppgifter från Skatteverket och Försäkringskassan är att arbetsgivarna och de försäkrade (registrerade) personerna då själva skulle behöva anmäla in dessa uppgifter till Collectum. Ett större ansvar läggs då på den enskilda arbetsgivaren och den försäkrade vilket kan öka risken för att felaktiga uppgifter anmäls in eller att uppgifter inte registrerats. Om

felaktiga uppgifter anmäls in kan det få som konsekvens att den försäkrade inte får en korrekt tjänstepension. Collectum är knutpunkten för ITP och därför är det av stor vikt att Collectum även i framtiden kan få ta del av de personuppgifter som tillhandahålls av Skatteverket och Försäkringskassan.

Enligt artikel 14 GDPR ska information tillhandahållas den registrerade om uppgifterna inte erhållits från den registrerade själv. Dessa uppgifter får Collectum som nämnts ovan från bland annat Skatteverket och Försäkringskassan. Eftersom det är den registrerade själv som anmält sina personuppgifter till dessa myndigheter och det är de personuppgifter som Collectum behandlar, anser Collectum att det skulle vara tillräckligt att informationen enligt artikel 14 GDPR ges via Collectums hemsida samt i det välkomstbrev som den försäkrade erhåller. Vidare anges det i skäl 62 i GDPR att det inte är nödvändigt att tillhandahålla information om den registrerade redan innehar denna information.

6. Personuppgifternas spartid

Collectum har ett starkt och tydligt syfte gällande spartiden på de personuppgifter som behandlas. ITP- systemet bygger på full retroaktivitet vilket innebär att en anställd även efter det att denne slutat sin anställning kan ha rätt till tjänstepension. Collectums utgångspunkt är att spara personuppgifterna så länge en försäkrad lever men spartiden är generellt avtalad till 70 år som längst. Retroaktiviteten är fastställd av kollektivavtalsparterna i ITP-planen med syfte att trygga den anställdes rätt till ITP. Det innebär att en anställd vars arbetsgivare inte fullgjort sina skyldigheter enligt ITP- planen aldrig ska bli lidande och att det i efterhand ska gå att anmäla in uppgifter om den anställde till Collectum.

7. Sekretess vid incidentrapportering

Incidentrapportering ska enligt GDPR göras inom 72 timmar. Det vore önskvärt från Collectums perspektiv att det finns möjlighet att en sådan rapportering kan bestå av en kortfattad rapport som sedan kompletteras i efterhand. Detta i syfte att Collectum så snabbt som möjligt kan anmäla en inträffad incident, utan att ha hunnit klarlägga och genomföra en grundläggande analys av hela incidenten (händelseförlopp och konsekvenser). Collectum ser gärna att Datainspektionen tydligt klargör för hur en incidentrapportering ska gå till och vad den ska innehålla. Klara och tydliga instruktioner från Datainspektionen skulle leda till en mer korrekt och effektiv incidentrapportering.

Med tanke på den stora mängd personuppgifter som Collectum hanterar, däribland uppgifter som är sekretessbelagda, är det av stor vikt att dessa uppgifter behandlas med sekretess av Datainspektionen, om dessa uppgifter skulle ingå i en incidentrapportering. I en sådan situation behöver den enskildes intresse av att dennes personuppgifter skyddas gå före principen om att anmälningar om personuppgiftsincident ska utgöra allmänna handlingar.

Även den aspekten att en personuppgiftsincident kan bero på en bristande säkerhetsnivå hos den aktör där incidenten ägt rum, gör att en sådan anmälan behöver hanteras på ett så konfidentiellt tillvägagångssätt som möjligt. Detta för att undvika att sådan information läcks ut, så att risken för ett obehörigt intrång i företagets IT-system minimeras. Datainspektionen ser en fara med att företag på grund av det tidigare nämnda, underlåter att rapportera incidenten eller åtminstone utelämnar viktig information. Det bästa sättet att undvika ett sådant scenario är att höja nivån på sekretesshanteringen inom Datainspektionen så att inte

svenska företag underlåter att utfärda en incidentrapportering på grund av risken att personuppgifter röjs.³ Collectum står bakom det yttrande som Datainspektionen gett uttryck för och anser att det är av stor vikt att Collectum anmäler en incident, men att det så långt det är möjligt att för Datainspektionen hantera en sådan anmälan på ett så konfidentiellt sätt som möjligt.

Datainspektionen har även identifierat att det finns en oro att behöva lämna ut företagshemligheter vid förhandssamråd med myndigheten i syfte att göra en konsekvensbedömning av behandlingen.⁴ Collectum anser att det genom lagtextens utformning bör tydliggöras att information rörande företagshemligheter, sekretessbelagda uppgifter samt bristande IT-säkerhet hos företag inte bör falla under offentlighetsprincipen utan att ett omvänt skaderekvisit tillämpas. Det vill säga att offentlighetsprincipen endast blir tillämpbar såvida ingen skada (för företaget) uppstår om uppgifterna röjs.

Om Justitiedepartementet önskar få ytterligare information avseende detta yttrande eller om något är oklart, vänligen kontakta chefsjurist Susanne Bidsell på email susanne.bidsell@collectum.se eller på telefonnummer 070-415 57 85.

Collectum AB

Susanne Bidsell
Chefsjurist

³ Vissa frågor om sekretess med anledning av EU: s dataskyddsreform, Datainspektionen 2017-07-07

⁴ Ibid